

Ingliz Frazeologik Birliklarining Qo'llanilishi Va Ularning Vazifalari

Ubaydullayeva Muattar O'rinbekovna¹

Annotatsiya: Ushbu maqolada frazeologizmlar va ularning asosiy vazifalari misollar bilan tahlil qilinadi tushunish qiyin. Bundan tashqari, bu erda funktsiyalarga ko'ra ko'plab tushuntirishlar keltirilgan tajribali olimlar nazariyalari.

Kalit so'zlar: nominativ funktsiya, frazeologik ma'nolar, salohiyat, pragmatik funktsiya, elementlar strukturaning, neytral-nominal, bir vaqtda, darhol, fazoviy.

Umuman olganda, funktsiya - bu element o'ynaydigan rol uning bir qismini tashkil etadigan ushbu tuzilmaning faoliyati. Frazeologik birliklarga kelsak, ular aniqlikka ega ular tomonidan oldindan belgilangan faoliyat dasturi A.V. Kunin aytgan idek, mohiyatning o'zi. Ba'zi funktsiyalar doimiy, ya'ni. e. har qanday frazeologik birliklarga xosdir ularni amalga oshirish shartlari; boshqa funktsiyalar o'zgaruvchan, frazeologizmning ayrim sinflarigagina xos birliklar. Kommunikativ, kognitiv va nominativ funktsiyalar doimiy funktsiyalarga murojaat qiling. Frazeologizmning kommunikativ vazifasi birliklar ularning kommunikativ yoki xabar sifatida xizmat qilish qobiliyatidir anglatadi. Muloqot o'zaro munosabatlarni nazarda tutadi bayonotlar almashinuvi va xabarni nazarda tutadi bilan aloqasiz ma'lumotlarni uzatish o'quvchi yoki tinglovchi. Frazeologik birliklarning nominativ vazifasi ularning real dunyo ob'ektlariga, shu jumladan vaziyatlarga munosabati; hamda nutqda bu predmetlarni almashtirish frazeologik ma'nolari bo'yicha faoliyat. To'ldirish tilning leksik tizimidagi lakunalarning mavjudligi xarakterlidir frazeologizmning nominativ vazifasi birliklar. Bu funktsiya mutlaq ko'pchilikka xosdir frazeologik birliklar, chunki ular leksikaga ega emas sinonimlar. Nominativ funktsiyaning pastki turlari neytral-nominal va nominal funktsiyalar. Neytral-nominal funktsiya asosiy hisoblanadi frazeologik birliklar, masalan, jigarrang qog'oz. Amalga oshirishda aloqada bunday iboralarning belgilash fakti iboraning uslubiy qo'llanilishi emas, balki predmetning ahamiyati semantik ko'chirilgan frazeologik uchun birliklar (idiomatizmlar va idiofrazematizmlar), lekin u neytral emas, balki stilistik jihatdan belgilangan. Nominativ bilan chambarchas bog'liq bo'lgan funktsiya funktsiya - bu kognitiv funktsiya, ya'ni ijtimoiy jihatdan aniqlangan real dunyo ob'ektlarini aks ettirish vositachiligida ong orqali, ularning bilishini targ'ib qilish. The potentsial bo'lsa-da, ijtimoiy qat'iylik haqiqatda namoyon bo'ladi frazeologik birliklar alohida shaxslar tomonidan yaratilgan; bu shaxslar jamiyatning bir qismidir va ular tomonidan kognitiv funktsiyani amalga oshirish mumkin faqat oldingi bilimlar asosida. «Bilish jarayoni ham shunday shakllarni o'z ichiga oladi bashorat, fantaziya, tasavvur kabi kognitiv faoliyat orzu, sezgi...». Kognitiv va nominativ funktsiyalar kommunikativlik doirasida amalga oshiriladi funktsiyasi, dialektik birlikni tashkil etish va boshqa barcha funktsiyalar berilgan funktsiyalar doirasida amalga oshiriladi. Frazeologizmning funksional jihati ierarxiyasi tizimi unda ko'rsatilgan. Semantik funktsiyalar ixtiyoriydir (lotin tilidan voluntas– iroda), deyktik, natijaviy va boshqalar. Ixtiyoriy funktsiya iroda ifodalash funktsiyasidir. Masalan:

Yaxshilik tilash - omad tilash, omad tilash, birovga xayrixohlik bilan muomala qilmoq: Men Jeyn Feyrfaksga yaxshilik tilayman; lekin u meni o'lingacha charchatadi

(J. Osten).

Deyxis - bu fazoviy yoki vaqt lokalizatsiyasining ko'rsatkichidir nisbiy bo'lgan harakat, hodisa, hodisa mos yozuvlar nuqtasiga, bir chegarasida tegishli yoki boshqa nutq holati. Bundan tashqari, shaxsiy deyxis mavjud. Biror kishi, joy yoki vaqt mos yozuvlar nuqtasi bo'lishi mumkin. Ushbu faktga ko'ra deyxisning uch turi ajratiladi: shaxsiy, fazoviy va vaqtlar.

¹ BuxDU, Xorijiy tillar fakulteti, Ingliz tilshunosligi kafedrası o'qituvchisi

Shaxsiy deyxis. Masalan: ikkinchi qo'lda - mish-mishlarga ko'ra: Agar men bu mamlakatni oqilona boshqaradigan bo'lsam, meni lavozimga qo'yish kerak uning hayotining tafsilotlari va ikkinchi tomondan emas, balki shaxsiy tomonidan kuzatish va tekshirish (M. Tven). Berilgan misolda mos yozuvlar nuqtasi ma'ruzachidir o'zi.

Fazoviy deyxis. "Kosmosni belgilashning deytik usulida saytning tavsifi yoki harakat yo'nalishi axborotning ba'zi bir markaziga nisbatan ob'ekt nazarda tutiladi, so'z orqali semantik ko'rsatma amalga oshiriladi» Va frazeologik birlik tomonidan, A. V. Kunin aytganidek, e. g.: Toza bir juft poshnani ko'rsating - ketish, qochib ketish, to murvat: Kapitan Butler eng yomon narsadan qo'rqishi aniq edi. chunki u butun tuvalda gavjum edi va bir muddat shunday tuyuldi u g'alati kemaga toza poshnali tuflini ko'rsatardi (Gr.Green).

Berilgan misolda g'alati kema (kema yaqin) mos yozuvlar nuqtasidir.

Vaqt deyxis. Mushuk qaysi tomonga sakraganini ko'rishni kuting - qanday qilib sakrashni kuting voqealar rivojlanadi; yelkanlarni shamolga kesish uchun; Kutmoq, shamol qayerdan esadi: Biz boshqalar siz ingliz tilida nima qilishini hech qachon bilmaymiz. Siz har doim mushuk qaysi tomonga sakraganini kuting (J. Galsvorti). Keltirilgan misolda frazeologizmning vaqt ishorasi kelajak birligi. Bir vaqtning o'zida - bir vaqtning o'zida, darhol: Hamma bir vaqtning o'zida gapirishga harakat qildi va hech kim ko'rinmadi boshqa odam nima demoqchi bo'lganini bilish yoki unga g'amxo'rlik qilish (E. Kolduell).

Frazeologik birlik sinxronlikni bildiradi. Bir kuni bor edi - eskirib ketish, yaxshiroq bilish kunlar: Missis Applebi: ...Men kunimni o'tkazdim va undan zavq oldim. Endi boshqalarga imkoniyat berish adolatdan (V. S. Maugham). Frazeologik birlik ustuvorlikni bildiradi. Vaqt deyxisining boshqa turlari ham mavjud. Natijaviy funktsiya - sababni belgilash ifodalangan harakat yoki holatni keltirib chiqargan frazeologik birlik orqali. Kekuvchi keling - muvaffaqiyatsizlikka uchramoq, muammoga duch kelmoq: Jerald: Men sizga birdaniga aytishim mumkinki, menda juda ko'p narsa bor edi Omadsizlik. Men pul ishlashni xohlardim va men mutlaq keldim ekinchi (W. S. Maugham).

Har qanday til birligining asosiy vazifasi, shu jumladan frazeologik birlik pragmatik vazifa, ya'ni. e. til belgisining adresatga maqsadli ta'siri. Pragmatik yo'nalish har qanday matnga xosdir matnda ishlatiladigan frazeologik birliklarga ta'sir qiladi; va bu ularning sezilarli pragmatikligi bilan ta'minlanadi salohiyat. Frazeologik birliklar pragmatik yo'nalishni kuchaytiradi matn yoki uning qismi - kontekst. Shu nuqtai nazardan qaraganda, pragmatikning kichik turlari funksiyasi stilistik, yig'ma, ko'rsatma, baholovchi va funktsiyalarni umumlashtirish. Stilistik funksiyasi bilan solishtirganda alohida neytral ifoda usuli, tilning maqsadlilikligi saqlanish bilan stilistik ta'sirga erishish uchun vositalar bayonotning umumiy intellektual mazmuni. Stilistik funktsiya nutq konnotativida amalga oshiriladi Xususiyatlari frazeologik birlik. Tilda faqat stilistik rang berish mavjud. Bu haqdagi fikr belgilar bilan beriladi va stilistik lug'atlardagi sharhlar, afsuski, hali mukammal bo'lishdan yiroq. Taqqoslash a o'zgaruvchan prototipli frazeologik birlik ham yordam beradi stilistik rang berishni ochib berish. Rus tilidagi material bo'yicha frazeologiyani ishlab chiqish nazariyasi funksional-semantik jihati, S. G. Gavrin frazeologik birliklarning ayrim vazifalarini ajratib ko'rsatadi. Bular funktsiyalari ingliz frazeologizmiga ham xosdir birliklar:

1) ifodali-majoziy funktsiya (a.da tuting

somon; taqiqlangan mevalar va boshqalar);

2) hissiy-ekspressiv funktsiya (la'nat sizning

ko'zlar!; shaytonga boring!);

3) nutqni qisqartirish orqali ixchamlashtirish vazifasi ba'zi tarkibiy qismlar (o'rniga tovuqlaringizni hisoblamang! tovuqlaringizni tuxumdan chiqmasdan oldin hisoblamang).

Hikmatlar, ayniqsa, qisqa, hatto qisqartirilmagan mehribon, nutqni lakonizatsiya qilish funktsiyasini bajaradi, masalan, davolashdan ko'ra oldini olish yaxshiroqdir – harakat kasallikning, xavfli hodisaning va hokazolarning oldini olish uchun olingan joy qilingan har qanday harakatdan ko'ra oqilona va

foydaliroqdir uning zararli ta'sirini (LD) kamaytirish. Ko'rinib turibdiki, ta'rif maqolning o'zidan deyarli besh barobar uzunroqdir. Frazologik xarakterli semantik siqish birliklar, til iqtisodining ko'rinishlaridan biridir. Bu funktsiyalarning barchasi, shuningdek, giperbolizatsiya funktsiyasi va intensivlik stilistikaning kichik turlaridir funktsiyasi. Kumulyativ funktsiya o'ziga xosdir, masalan, to maqollar. Ular hayotiy tajribani umumlashtirishdir odamlar. Kümülatif funktsiya bilan «yana bitta, ikkinchi funktsiyasi yaqin bog'langan - to'g'ridan-to'g'ri boshqarish, boshqarish, ta'sir qilish, va alohida istiqbolda shaxsni tarbiyalash, shakllantirish. Biz uni direktiv deb nomladik. Ko'rsatma vazifasini bajaruvchi maqollarga misollar keltirish mumkin quyidagicha bo'ling: qanday pishirsangiz, shunday ichishingiz kerak; sizning phtingizga ko'ra palto; sakrashdan oldin qarang va hokazo. Frazologik birlikning umumlashtiruvchi vazifasi Bu avvalgi qisqa rezyume ekanligidan iborat bayonot, e. g., that's flat (coll.) - bu aniq hal qilindi, qat'iy va qaytarib bo'lmaydigan tarzda: Xo'sh, men turmushga chiqmayman u: bu tekis (G. B. Shou).

Kontekstdagi funktsiyani umumlashtirish xarakterlidir ko'p maqollardan, masalan, hammasi yaxshi, bu yaxshilik bilan tugaydi; ichida bir tiyin uchun, bir funt uchun va hokazo. Baholovchi ham pragmatik xarakterga ega funktsiyasi. Pragmatik funktsiyaning bir turi aloqa o'rnatishdir oson dialog yaratishdan iborat funktsiya muallif va o'quvchi yoki tinglovchi o'rtasida, va qahramonlar orasida ham. Sizni sayrga olib chiqmaydigan hashamatli avtomobilni taqdim etish. Ushbu reklama sarlavhasi avtomobilga tegishli va ikkitasi frazeologik birlikning ma'nolari. «takesmb for a ride» o'ynaladi —

Jimmi: Ular ko'p gapirishmadi. Ammo menimcha, u o'ladi.

Cliff: Oh, azizim (J. Osborn).

Matn yaratish (yoki kontekst yaratish) funktsiyasi frazeologik birliklarga xos xususiyatdir amalga oshirish. Birinchi marta tegishli savol frazeologik birliklarning matn yasovchi vazifalari ko'tarildi I. I. Chernisheva tomonidan. «Frazologik birliklarning matn yasovchi omillari ostida berilganlarning lingvistik xususiyatlarini amalga oshirishni nazarda tutamiz ularga imkon beruvchi til belgilari, grammatik kabi va tilning leksik vositalari, o'sha bog'lanishlarni yaratish strukturaning elementlari bo'lgan matnning tuzilishi va ayrim hollarda ham bo'laklarning bog'lovchi vositalari matn». Frazologik birliklar bo'lishi mumkinligi haqidagi taklif bog'lovchi faqat kontekstni emas, balki kontekstni ham anglatadi parchalar qonuniydir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Shukurova Madina Askarovna. (2020) Development of the informative structure of the lexical-conceptual field of Ethics in the 16th-18th centuries // The American Journal of Social Science and Education Innovations. ISSN 2689-100X, Volume 2, Issue 9. – 273-277. <https://pdfs.semanticscholar.org/4534/d798c046a6f2ddfe1c187df496672a1f9110.pdf>
2. Zarifovna, R. N., & Alisherovna, A. Z. (2023). APPLICATIONS OF SARCASTIC EUPHEMISMS IN MODERN LINGUISTICS. FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS INTERDISCIPLINARY SCIENCES, 2(20), 247-250.
3. KODIROVA, H. (2023). “MAVJUD PRAGMATIK KOMMUNIKATSIYA NAZARIYALARIDA “ALDOV/YOLG'ON“ NUTQIY AKTLARNING NAMOYON BO'LISHI”. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.Uz), 29(29). извлечено от https://journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/8919
4. Alisherovna, R. N. . (2023). Lisoniy Shaxs Nazariyasi Va Tilshunoslikda U Haqidagi Qarashlar. Miasto Przyszłości, 33, 193–196. Retrieved from <http://miastoprzyszlosci.com.pl/index.php/mp/article/view/1214>
5. YULDASHEVA, F. (2022). EXPRESSIONS OF LINGUISTIC POLITENESS . ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.Uz), 14(14). извлечено от https://journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/6769
6. Akhmedova, S. (2018). INTEGRATING SKILLS THROUGH TASK BASED TEACHING APPROACH. Теория и практика современной науки, (5), 989-991.

7. Джумаева, Н. (2022). ВЫРАЖЕНИЕ АНТРОПОЦЕНТРИЗМА В ОБРАЗЕ МАГИЧЕСКИХ ПРЕДМЕТОВ В СКАЗКАХ. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.Uz), 18(18). извлечено от http://journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/7325
8. Rasulov, Z. (2022). INFORMATION FORMING TOOLS (FACTORS) IN THE STRUCTURE OF DISCOURSE. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.Uz), 15(15). https://journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/6981.
9. Abdullayeva, G. (2022). LEARNERS' PSYCHOLOGY AS ONE OF THE MAIN ISSUES INFLUENCING LANGUAGE LEARNING PROCESS. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 11(11). http://journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/download/6321/4013
10. Rakhmatova, M. (2022). Академическая честность и плагиат: проблемы воспитания. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 15(15). http://journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/6966
11. Akramov, I. (2022) "AFORIZIMLARNING LINGVISTIK JANR SIFATIDA RIVOJLANISHI", ILMIIY NASHRLAR MARKAZI (buxdu.uz), 8(8). Available at: http://journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/5690 (Accessed: 27 May 2022).
12. O'rinbekovna, U. M. (2022, January). Ingliz tilida frazeologik birliklarning ma'no munosabatlari: ko'p ma'nolilik va omonimiya. In *Integration Conference on Integration of Pragmalinguistics, Functional Translation Studies and Language Teaching Processes* (pp. 300-304).
13. O'rinbekovna, U. M. (2022). USAGE OF DIFFERENT STYLISTIC TROPES IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES AND THEIR SPECIFIC CHARACTERISTICS. *Academica Globe: Inderscience Research*, 3(10), 223-227. <https://agir.acemiascience.org/index.php/agir/article/view/943>
14. Ubaydullayeva Muattar, O. rinbekovna.(2022). Ingliz tilida frazeologik birliklarning ma'no munosabatlari: ko'p ma'nolilik va omonimiya. In *Integration Conference on Integration of Pragmalinguistics, Functional Translation Studies and Language Teaching Processes* (pp. 300-304).
15. O'rinbekovna, U. M. (2023, May). PHRASEOLOGICAL PICTURE OF THE WORLD AS AN OBJECT OF LINGUISTIC STUDY. In *Integration Conference on Integration of Pragmalinguistics, Functional Translation Studies and Language Teaching Processes* (pp. 94-96).
16. O'rinbekovna, U. M. (2023). Lacunas And Linguistic Lacunar Units. *Eurasian Research Bulletin*, 17, 182-187. <https://geniusjournals.org/index.php/erb/article/view/3417>
17. O'rinbekovna, U. M. (2022, January). Ingliz tilida frazeologik birliklarning ma'no munosabatlari: ko'p ma'nolilik va omonimiya. In *Integration Conference on Integration of Pragmalinguistics, Functional Translation Studies and Language Teaching Processes* (pp. 300-304). https://uniwork.buxdu.uz/resurs/13868_1_84EDF2C513CA0F6B74BD4B80191F130BADBCEAFA.pdf
18. O'rinbekovna, U. M., & Ilhomovna, T. Z. (2023). A REFLECTION OF LINGUISTIC CULTURE: LACUNAS AND NON-EQUIVALENT LEXICS. *FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS INTERDISCIPLINARY SCIENCES*, 2(20), 212-218. <https://interonconf.org/index.php/ity/article/view/5782>

